

Greiðslur til framleiðenda

GREIÐSLUFYRIRKOMULAG TIL MJÓLKURFRAMLEIÐENDA

Samkvæmt Búvörulögum ákvarðar Verðlagsnefnd búvöru lágmarksverð fyrir mjólk sem afurðastöðvum er skylt að greiða til mjólkurframleiðenda fyrir mjólk framleidda innan greiðslumarks (8.gr. laga nr.99/1993). Lágmarksverð skal „...miðast við 1. flokks mjólk með skilgreindu efnainnihaldi..“ sem lengi hefur verið skilgreint sem meðaltal fitu- og próteininnihalds mjólkur síðastliðin þrjú verðlagsár hverju sinni. Gæðakröfur sem miðað er við mat á 1. flokks mjólk eru skýrðar í sérstökum kafla síðar í ársskýrslu SAM. Fyrir utan tekjur vegna sölu mjólkur til afurðastöðva fá mjólkurframleiðendur greiðslur samkvæmt samningi ríkis og bænda um starfsskilyrði nautgriparæktar.

GREIÐSLUR AFURÐASTÖÐVANNA

Lágmarksverð, fyrir 1. flokks mjólk innan greiðslumarks, tekur breytingum eftir samþykktum verðlagsnefndar búvöru og ef breytingar verða á skilgreindu efnainnihaldi í upphafi hvers verðlagsárs. Frá 1. desember 1993 hafa afurðastöðvar greitt framleiðendum eftir fitu- og próteininnihaldi mjólkur. Frá 1993 til loka árs 2013 var lágmarksverði skipt þannig að 25% var greitt miðað við fituinnihald og 75% fyrir próteininnihald, en frá 1. janúar 2014 hafa greiðslur skipts jafnt, 50% fyrir fitu og 50% fyrir prótein. Greiðslum lágmarksverðs er skipt milli efnabáttá á einingar samkvæmt skilgreindu efnainnihaldi mjólkur. Lágmarksverð mjólkur og skipting þess á efnabætti, frá árinu 2013, eru sýnd í töflu 11.

Tafla 11. Lágmarksverð mjólkur og breytingar þess frá árinu 2013; Lágmarksverð og verð á efnabætti:

Gildir frá	Skýring	Lágmarksverð krónur / lítra	Viðmiðunarmjólk		Verð á efnabátt		Verð á einingu	
			Fita	Prótein	Fita	Prótein	Fita	Prótein
1.1.2013	Ný viðmiðunarmjólk	80,43	4,11%	3,32%	20,1075	60,3225	4,8924	18,1694
1.10.2013	Hækkun verðs	82,92	4,11%	3,32%	20,7300	62,1900	5,0439	18,7319
1.1.2014	Ný viðmiðunarmjólk og breytt verðhlutföll	82,92	4,12%	3,33%	41,4600	41,4600	10,0932	12,4505
1.1.2015	Ný viðmiðunarmjólk	82,92	4,10%	3,30%	41,4600	41,4600	10,1123	12,5636
1.8.2015	Hækkun verðs	84,39	4,10%	3,30%	42,1950	42,1950	10,2915	12,7864
1.1.2016	Ný viðmiðunarmjólk	84,39	4,09%	3,30%	42,1950	42,1950	10,3166	12,7864
1.7.2016	Hækkun verðs	86,16	4,09%	3,30%	43,0800	43,0800	10,5330	13,0545
1.1.2017	Ný viðmiðunarmjólk og hækkun verð	87,40	4,10%	3,30%	43,7000	43,7000	10,6585	13,2424
1.1.2018	Ný viðmiðunarmjólk	87,40	4,12%	3,30%	43,7000	43,7000	10,5811	13,2424
1.9.2018	Hækkun verðs	90,48	4,12%	3,30%	45,2400	45,2400	10,9540	13,7091
1.1.2019	Ný viðmiðunarmjólk	90,48	4,15%	3,31%	45,2400	45,2400	10,9012	13,6677

GREIÐSLUR FYRIR MJÓLK SEM FRAMLEIDD ER UMFRAM GREIÐSLUMARK

Mjólk sem framleidd er umfram greiðslumark og er unnin af afurðastöðvum skal samkvæmt Búvörulögum markaðsfærð erlendis á ábyrgð afurðastöðvar og framleiðanda. Greiðslur afurðastöðva fyrir mjólk sem framleidd er umfram greiðslumark eru því háðar ákvörðun afurðarstöðva hverju sinni.

Frá 2012 til 30. júní 2016 greiddi Auðhumla tvö verð fyrir mjólk sem framleidd var utan greiðslumarks. Sérstakt verð var greitt fyrir umfram mjólk sem var 2% og minna af greiðslumarki hvers kúabús, en lægra verð var greitt fyrir umfram mjólk sem var meira en 2% yfir greiðslumarki kúabúsins. Gildandi verð vegna umfram mjólkur hjá Auðhumlu frá 1.3.2012 til 30.6.2016, eru birtar í töflu 12.

Tafla 12. Verð Auðhumlu svf fyrir umfram mjólk frá 1. mars 2012:

Verð gildir frá	Innan 2% marksins	Umfram 2%
1. mars 2012	42,00 kr/ltr	36,00 kr/ltr
1. júní 2012	37,50 kr/ltr	32,50 kr/ltr
1. september 2012	38,00 kr/ltr	33,00 kr/ltr
1. apríl 2013	42,00 kr/ltr	36,00 kr/ltr
1. júlí 2013	47,00 kr/ltr	42,00 kr/ltr
30. september 2013	82,92 kr/ltr	82,92 kr/ltr
1. ágúst 2015	84,39 kr/ltr	84,39 kr/ltr

Samkvæmt samþykkt stjórnar Auðhumlu 1. apríl 2016 var tekið upp nýtt verðkerfi fyrir umfram mjólk frá og með 1. júlí 2016. Með nýju kerfi er reiknað fullt verð á umfram mjólk miðað við efnainnihald og gæðaviðmið, en síðan er innheimt innvigtunargjald af hverjum lítra umfram mjólkur eftir því sem stjórn telur nauðsynlegt vegna markaðsaðstæðna. Innvigtunargjald á umfram mjólk samkvæmt ákvörðunum stjórnar Auðhumlu frá því að nýja kerfið var tekið upp er sýnt í töflu 13.

Tafla 13. Innvigtunargjald Auðhumlu á umfram mjólk frá 1. Júlí 2016:

Innvigtunargjald gildir frá	Innvigtunargjald
1. júlí 2016	20,00 kr/ltr
1. janúar 2017	35,00 kr/ltr
1. febrúar 2017	20,00 kr/ltr
1. desember 2017	40,00 kr/ltr
1. apríl 2018	52,00 kr/ltr
1. september 2018	57,00 kr/ltr
1. október 2018	60,00 kr/ltr

Á fundi stjórnar Auðhumlu 25. janúar 2019 var ákveðið að frá 1. mars 2019 verði grunnverð fyrir umfram mjólk 29,00 krónur á hvern lítra og það verð er enn í gildi. Grunnverð fyrir umfram mjólk frá hverjum framleiðenda taki síðan breytingum í samræmi við almennar reikniaðferðir vegna efnainnihalds, mögulegra verðfellinga, gæðaaálags og álags vegna fyrirmyndarbús.

GREIÐSLUR RÍKISSJÓÐS

Í samningi um starfsskilyrði nautgripærættarinnar er tiltekið hve háar fjárhæðir verða greiddar til stuðnings nautgripærætt á hverju ári. Heildarfjárhæðir sem ríkið greiðir eru fastar upphæðir á hverju ári samnings tímans óháð heildargreiðslumarki. Af því leiðir að hækki greiðslumark, þá lækka greiðslur á hvern lítra þegar stuðningurinn dreifist á fleiri lítra. Stuðningur ríkisins er greiddur samkvæmt samningi um starfsskilyrði nautgripærættar frá 19. febrúar 2016 og í samræmi við endurskoðaðan samning sem var undirritaður 25. október 2019.

VIÐMIÐUNARMJÓLK

Efnainnihald viðmiðunarmjólkur er meðalefnainnihald í mjólk á landinu síðustu þrjú verðlagsár. Ný viðmiðunarmjólk reiknast í upphafi hvers verðlagsárs og gildir fyrir það ár. Efnainnihald viðmiðunarmjólkur árið 2019 var 4,15% fita og 3,31% prótein. Fyrir árið 2020 er efnainnihald viðmiðunarmjólkur 4,15% fita og 3,36% prótein.

ÞRÓUN Á GREIÐSLUM TIL MJÓLKURFRAMLEIÐENDA

Í töflu 14 er sýnt verð til framleiðenda 1. september síðustu 11 ár, miðað við mjólk með 4,2% fitu og 3,4% prótein að meðaltali. Verðið var 49,79 kr/lítra 1. september 2007 og 93,85 kr/lítra árið 2019. Í töflu 14 er einnig sýnt hvernig ríkisstuðningur til nautgripærættarinnar hefur þróast, reiknað í krónum á hvern lítra mjólkur samkvæmt heildargreiðslumarki hvers árs. Rétt er að benda á að hluti stuðnings til nautgripærættarinnar fer ekki til mjólkurframleiðslu og stuðningur til mjólkurframleiðslu er því lægri en sýnt er í töflu 14.

Tafla 14. Verð til framleiðenda á lítra af mjólk með 4,2% fitu og 3,4% próteini pr. 1. sept. ár hvert 2007 – 2018.

Greiðsla	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Afurðastöðvaverð á lítra	49,79	65,37	72,59	72,59	79,20	82,32	84,87	84,60	86,70	88,62	89,46	92,62	93,85
Ríkisstuðningur á lítra*	42,60	45,89	46,53	48,59	50,09	53,29	54,10	51,72	46,79	48,94	45,94	45,92	46,44
Tekjur bónda á lítra	92,39	111,26	119,12	121,18	129,29	135,61	138,97	136,32	133,49	137,56	135,40	138,54	140,29

*Allur ríkisstuðningur til Nautgripærættarinnar deilt á lítra greiðslumarks á verðlagi viðkomandi árs.

Séu tölur í töflu 14 skoðaðar betur og reiknað hve stór hluti af tekjum bænda á hvern lítra frá 2007 til 2019 komu frá beingreiðslum, þá kemur í ljós að beingreiðslur lækka úr því að vera 46% af tekjum á hvern lítra árið 2007 í 33% af tekjum á hvern lítra 2019. Sett í alþjóðlegan samanburð þá var stuðningur við mjólkurframleiðslu í Bandaríkjunum Norður Ameríku metinn 45% af framleiðslukostnaði mjólkur árið 2016 (Heimild: Congress thumbs its nose at WTO and The Doha Round – U.S. Federal and state subsidies to agriculture).

Séu greiðslur ríkissjóðs til stuðnings nautgripærættinn á tímabilinu 2007-2019 reiknaðar á verðlag 2019, með vísitölu neysluverðs 31. desember hvert ár, kemur í ljós að á tímabilinu hefur ríkisstuðningur til nautgripærættar lækkað að raungildi um 1.900.000.000 krónur eða 18%.

Frá 2007 til 2019 jókst eftirspurn eftir mjólkurvörum um 25% og íslenskir kúabændur svöruðu kalli markaðarins með því að auka framleiðslu mjólkur. Þrátt fyrir aukna framleiðslu var stuðningur ríkisins lækkaður að raungildi. Lækkun stuðnings á hvern lítra greiðslumarks er þess vegna mun meiri en lækkunin á ríkisstuðningi. Að raungildi nemur lækkun á hvern lítra innan greiðslumarks 24 krónum á tímabilinu, eða 34% Ef ríkisstuðningur hefði fylgt bæði verðlagsþróun og framleiðsluaukningu og haldist óbreyttur að raungildi, þá hefði ríkisstuðningur til mjólkurframleiðslu verið um 3.500.000.000 kr hærri árið 2019.